

prej razloženi teoretski pojmi kot so okolje, ogroženost, tveganje (riziko), katastrofa, razmerje med realnostjo in zaznavo itd. Ta drugi aspekt predstavlja glavno knjige, kjer so podrobno analizirani izsledki anketiranja prizadetega prebivalstva na primeru dveh, prometno različnih krajev, Brulinisa in Portisa. V knjigi je objavljen tudi vzorec ankete, s katero so dobili na 55 vprašanj od vsakega anketiranca teoretsko po več kot sto odgovorov. Pisec te ocene pogreša v anketi vprašanje, ki bi pokazalo, ali se prebivalstvo zaveda različne ogroženosti stavb na različnih legah. Saj je znano, da je bilo največ potresnih porušitev na nesprijetem pobočnem materialu. Med množico ugotovitev naj navedem le, da so anketiranci iz manj prometnega Brulinisa pokazali znatno večjo navezanost na svoj kraj kot v Portisu, ki leži ob glavni cesti in železnici. Čeprav so se pisci izogibali ocen, je le mogoče spoznati med prebivalstvom nezadovoljivo poznavanje značaja nezdod, njihove pogojenosti in iz tega delno sledi tudi nerazumevanje nekaterih ukrepov, s katerimi je italijanska družba sanirala škodo.

Knjigo bo s pridom vzel v roke kateri od naših raziskovalcev naravnih nezdod, ki zlasti v okviru Geografskega inštituta Antona Melika pri SAZU proučuje plazove, podore, usade, potrese (glej M. Orož-Adamič, Posledice potresov leta 1976 v SR Sloveniji, Geografski zbornik XVIII, 1979) in zlasti poplave. V knjigi so namreč številne nove metode razširjenega proučevanja nezdod, zlasti na področju zaznavanja in reagiranja prizadetega prebivalstva.

Ko človek prebira v tej knjigi, kako potrebno je ljudsko poznavanje teh katastrof, ki lahko prizadenejo domači kraj, in kako tako poznavanje v nekaterih primerih zmanjša žrtve ali učinke vsaj umili, se spomni na sedanje krčenje geografije v srednji šoli. Kdo pa bo posredoval mladim tako znanje o pojavih, ki pomenijo tudi v številnih naših krajih stalno grožnjo?

I. Gams

Stanley A. Schumm, The Fluvial System. 338 strani, 92 skic, 26 fotografij, 55 diagramov in 10 tabel. A Wiley-Interscience Publication, John Wiley & Sons, New York-London-Sydney-Toronto 1977.

Pred sabo imamo iz t. im. ameriške geomorfološke šole knjigo o fluvialnem reliefu in procesih, ki ga ustvarjajo. Sam avtor pravi v predgovoru, da to ni niti temeljno delo niti priročnik, ampak »poskus, proučiti rečni sistem in njegove sestavne dele na tak način, da bodo soodvisnost med komponentami sistema in iz tega izvirajočo nestabilnost lahko razumeli tudi ekonomski geologi, geomorfologi, stratigrafi, sedimentologi, urejevalci krajine, naravovarstveniki in gradbeniki.« Z vzorno kompleksnostjo razlaga najnovejše koncepte geomorfološkega razvoja in nas prepričuje, da jih lahko koristno uporabimo pri praktičnem delu.

Knjiga je napisana tako, da na zanimiv način vodi bralca skozi celotno dogajanje v rečnem sistemu od povirja do morja in pri tem neprestano opominja, da je nujno obravnavati sistem kot celoto. Na katerikoli točki v porečju se nahajamo, moramo vedno upoštevati in ovrednotiti dogajanje v porečju nad in pod nami. Zakonitosti součinkovanja številnih spremenljivk, ki vplivajo na preoblikovanje reliefa v porečju, jakost in potek erozije, transporta in akumulacije so nazorno prikazane na številnih diagramih in podkrepljene s podatki iz celega sveta. Meni, da nimamo prav, kadar poskušamo vsako spremembo v procesih znotraj rečnega sistema razložiti s spremembo zunanjih faktorjev (tektonika, klima, rastje, itd.), ampak so take spremembe najpogostejše v skladu z zakonitostmi notranje kontrole samega procesa. Mnogo govori o t. im. pragovih (threshold), ko zaradi počasnega spreminjanja pogojev pride v procesu do nenadnega preskoka v novo kategorijo in razlikuje zunanje (extrinsic threshold) in notranje pragove (intrinsic threshold), pač glede na to, ali je prag posledica

spremembe zunanjih spremenljivk, ali pa je le dejanje samouravnavanja v samem sistemu.

Knjiga je razdeljena na devet poglavij: Uvod; Spremenljivke in spremembe; Klimatske spremembe in paleohidrologija; Porečje; Reke; Doline in dolinski nanosi; Piedmont; Obalna ravnica; Rečni sistem.

V uvodnem poglavju razdeli porečje v tri geomorfološke in dinamične cone: porečje, ki prispeva vodo in naplavinno, glavne rečne struge, v katerih se vrši transport in območja akumulacije (vršaji, delte, itd.). Dogaňanj v posameznih conah nikakor ni možno ločiti, saj porečje kot dinamični sistem reagira kompleksno na vsako spremembo (complex response).

Eno od izhodišč naslednjih poglavij je Davisova teorija o cikličnem razvoju reliefa. Pravi, da zaporedne faze erozije in akumulacije jasno odražajo napore porečja, da se prilagodi učinkom spremembe ali preokračenja določenega praga. Če Davisovo teorijo dopolnimo z novjšimi ugotovitvami (npr. izostatično dviganje območij odnašanja), ugotovimo, da je odvisno zgolj od časovnega razpona, ali je erozijski cikel preprost, shematičen ali pa zelo kompleksen.

Važen vir podatkov pri obravnavanju rečnih strug in akumulacije so poskusi na poskusni napravi REF (rainfall-erosion facility). Oblika in velikost struge je odvisna od značaja in velikosti pretoka vode in naplavine, in ta odnos je možno ugotoviti empirično. Primerjava dodatnih morfometričnih podatkov o porečju in značaj transportiranega materiala nam omogoča ugotoviti jakost recentne erozije v določenem porečju. Pomanjkanje meritev pretoka vode in naplavine v naših razmerah nas spodbuja, da bi se poskusili tudi na ta način.

Razvoj porečja pušča sledove tako v erozijskih kot akumulacijskih oblikah. Ker je knjiga nastala iz potrebe geologov, je slaba polovica posvečena akumulaciji, s posebnim poudarkom na uporabnosti izsledkov v praksi. Rezultate, dobljene na poskusni napravi, neposredno prenaša v naravne razmere, in ob upoštevanju predhodnih ugotovitev usmerja strokovnjake različnih strok h konkretni problematiki njihovega dela (iskanje rudnih ležišč, gradnja komunikacij, zaščita pred erozijo prsti). Bolj ko gre knjiga h koncu, več je v njej takšnih napotkov.

Zadnje poglavje je povzetek ugotovitev, povezan z namigi specialistom, kako občutljiv in zapleten sistem je porečje, in kako vsak večji poseg vanj zahteva vsestransko proučitev celotnega rečnega sistema.

Karel Natek

A. S. Collinson, Introduction to World Vegetation, London 1977, 57 kart, skic in diagramov, 201 stran.

V angleščini je izšla v zadnjih letih že vrsta učbenikov in priročnikov, ki obravnavajo rastje na Zemlji (o nekaterih je Geografski vestnik že poročal). Mednje sodi tudi knjiga A. S. Collinsona. V njej avtor želi v zgoščeni obliki podati glavne misli o konceptu, ciljih in najpomembnejših vprašanjih ekologije in biogeografije, hkrati pa ovrednotiti rastlinsko odejo na Zemlji.

Vsebinsko knjigo je razdeljena na dvojne obsežnih poglavij. Prvo zajema načelna vprašanja in probleme pri proučevanju vegetacije, drugo pa prikazuje novejša pogleda na značilnosti glavnih tipov vegetacije na našem planetu in antropogene vplive nanje.

Snov prvega poglavja je podrobno razčlenjena na šest podpoglavij, ki obravnavajo vrsto odnosov med rastlinami in prirodnim okoljem. Podrobneje so prikazane rastline in njihova evolucija, ekosistemi in energija, prehrana in prehranbeni krogi ter rastlinske združbe in njihova razširjenost. V taki razporeditvi snovi se dobro odražajo novi pogledi pri proučevanju rastja, ko poleg avtekoloških dejavnikov postajajo pomembni tu-